

Comportamentul agresiv la adolescenții dependenți de computer

Aggressive behaviour at adolescents addicted to computer

Igor Racu, profesor universitar, doctor habilitat în psihologie,

Iulia Racu, conferențiar universitar, doctor în psihologie

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Summary

The article describes the result of study of the computer addiction at adolescents. The computer addiction in adolescents has a high frequency. Nowadays 34% of adolescent are computer addicted. The relation between computer addiction and indirect aggression, between computer addiction and nervousness, between computer addiction and negativism, between computer addiction and anger, and between computer addiction and verbal hostility were identified. Computer addicted adolescents manifest a high level of agitation, discomfort, nervousness, hostility and impulsivity.

Key words: computer addiction, aggression, indirect aggression, nervousness, negativism, anger, verbal hostility, guilty feeling, adolescence.

Rezumat

Articolul reprezintă un demers experimental al adolescenților cu dependență de computer. Ca rezultate am evidențiat că dependența de computer este o problemă a societății actuale. Astfel 34% din adolescenții testați prezintă dependență de computer. Am stabilit corelații semnificative pozitive între dependență de computer și agresivitatea indirectă, între dependența de computer și nervozitate, între dependența de computer și negativism, între dependența de computer și supărare și între dependența de computer și agresivitatea verbală. Adolescenții dependenți de computer agresivitate, impulsivitate, nervozitate și irascibilitate excesivă.

Cuvinte-cheie: dependența de computer, agresivitate, agresivitate indirectă, nervozitate, negativism, supărare, agresivitate verbală, sentimentul vinovăției, adolescență

Dependența de computer este un termen relativ nou introdus pentru a descrie dependența de un computer, nu doar de computerul personal ci și de jocurile video și de internet și are mai multe nume: *cyberaddiction, cyberholism, netaddiction, netaholism, pathological internet use (PIU)*. [3]

Termenul de dependență de computer s-a extins în limbajul psihologic pentru a identifica utilizarea problematica a internetului asociată cu o afectare semnificativă socială, psihologică și profesională.

Nu există în prezent o definiție cu care să operăm și nici o încadrare nosologică precisă a dependenței de computer.

Dezvoltarea unei singure definiții pentru dependența de computer este dificilă deoarece termenul în sine acoperă o gama mai largă de dependențe. De fapt dependența nu este fața de computer ca obiect, ci mai degrabă de activitățile pe care o persoană le practică cu ajutorul computerului cum ar fi schimbul de mesaje, jocurile video, socializarea on-line etc. Aceste activități sunt denumite generic *comunicare mediata de computer (CMC)*, *dependența de jocurile video* și *tulburare adictivă de internet (TAI)* [4].

Cercetarea sistematică privind dependența de computer (comunicare mediata de computer, dependența de jocurile video și tulburare adictivă de internet) ne permite să evidențiem următoarea definiție: K. Young consideră că termenul de dependență a fost preluat din psihiatrie pentru a defini dependența de computer. K. Young prezintă dependența de computer ca un concept larg care cuprinde un număr mare de probleme comportamentale și de controlul atracției. Autoarea menționează că există cinci tipuri de dependență de computer: dependență sexuală, dependență de relații, vicii în rețea precum jocuri de noroc, cumpărături, bursă, navigare compulsivă și căutare excesivă de date și dependența de jocuri pe computer [5].

Cercetătorii și studiile efectuate apreciază o incidență ridicată a dependențelor de computer. C. Popa afirmă că la ora actuală, prevalența dependenței de computer nu se cunoaște cu exactitate. Studiile indică o incidență foarte diferită pentru dependența de computer. Astfel cifrele sunt dispuse în intervalul de la 2% la 10% din totalul populației, atât din cauza eșantioanelor, metodologiilor și scalelor diferite utilizate, cât și din cauza diverselor nume folosite de cercetători pentru dependența de computer [1, 2, 4].

Deși dependența de computer este o problemă acută a timpurilor în care trăim și se întâlnește la toate vârstele, însă preadolescenții, adolescenții și tinerii sunt în mod „natural” mai înclinați către dependența de computer.

Direcțiile de cercetare a psihologilor, consilierilor școlari și psihiatrilor vizează, în principal, stările afective și personalitatea adolescenților cu dependență de computer.

Examinând și analizând cercetările psihologice am putea spune că alcătuirea unui tablou psihologic al adolescentului dependent de computer seamănă cu un mare puzzle, în care fiecare autor de studii mai așează câte o piesă lipsă sau ajustează piesele lipite provizoriu. Nici nu este de mirare că se întâmplă, așa ceva, atâta vreme cât nici pentru dependența de computer nu s-a fixat un cadru conceptual general.

În contextul celor expuse am realizat un demers experimental al comportamentului agresiv la adolescenții dependenți de computer.

Eșantionul de cercetare a fost constituit din 107 adolescenți din clasele a X-a – a XII-a cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani înscriși în liceul teoretic „Spiru Haret” din orașul Chișinău.

Pentru investigarea cât mai autentică a variabilelor supuse cercetării am ales o serie de metode: Inventarul de determinare a dependenței de computer. K. Young (L. Iurieva și T. Boiabot) și Inventarul ostilității A. Buss și A. Durkee.

În scopul verificării nivelului de dependență de computer la adolescenți am aplicat următoarea probă: Inventarul de determinare a dependenței de computer. K. Young (L. Iurieva și T. Boiabot).

Rezultatele obținute, privind nivelul de manifestare a dependenței de computer la adolescenții din lotul experimental, sunt prezentate în figura 1.

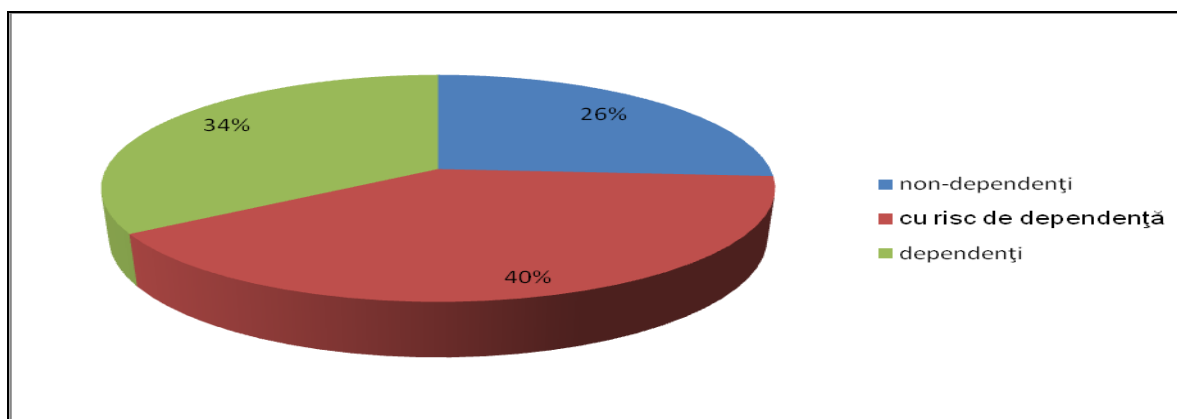

Fig. 1. Distribuția rezultatelor privind nivelul de dependență de computer la adolescenții supuși experimentului

Datele prezentate în figura 1 ne arată că 26% din adolescenții testați sunt non-dependenți. Aceștia se caracterizează printr-o atitudine adecvată față de computer și utilizează computerul știind când să-și întrerupă activitatea la acesta. Ei petrec puțin timp în mediul virtual, preferând să-și dedice timpul liber prietenilor și familiei. Au un regim alimentar regulat și rațional, au grijă de igiena proprie. Regimul de somn și veghe este adecvat.

40% din adolescenții investigați manifestă o tendință de dezvoltare a dependenței. Adolescenții cu risc de dependență manifestă tendința obsesivă de verificare a poștei electronice, savurarea următoareii ședințe on-line, sporirea timpului petrecut on-line, creșterea sumelor bănești cheltuite on-line. De asemenea, ei încep să mănânce, să bea, să-și facă temele direct în fața computerului. Ei se mai caracterizează și prin faptul că încep să-și petreacă nopțile la computer. La ei se mai atestă și tendința de a se îndrepta direct către computer cum intră în casă.

În același timp constatăm o frecvență ridicată a adolescenților dependenți de computer. Astfel 34% din adolescenții testați obțin un scor considerat ca dependență de computer. Pentru acești elevi este definitoriu o dispoziție ridicată și euforie când sunt în fața computerului și senzația de gol lăuntric, anxietate, irascibilitate, frustrare, neliniște și depresie când nu sunt la computer. Adolescenții dependenți de computer manifestă o creștere a perioadelor de timp petrecute în fața computerului și imposibilitatea de a întrerupe utilizarea acestuia. Ei ignoră prietenii, familia și celelalte activități în

care s-ar putea implica. Întotdeauna au probleme la școală. Aceste caracteristici sunt însoțite și de modificări puternice în plan fiziologic și psihosomatic: senzația de umectare insuficientă a sclerei, dureri de cap de tipul migrenei, dureri de spate, alimentarea neregulată, irațională, ignorarea regulilor de igienă personală, dereglări ale somnului, schimbarea regimului de odihnă.

În continuare demersul experimental a fost orientat spre evidențierea comportamentului agresiv și a tipurilor de manifestare a comportamentului agresiv la adolescenții dependenți de computer.

Agresivitatea, agresivitatea fizică, agresivitatea indirectă, nervozitatea, negativismul, supărarea, agresivitatea verbală și sentimentul vinovăției la adolescenți au fost evaluate prin Inventarul de ostilitate A. Buss și A. Durkee.

Rezultatele privind agresivitatea la adolescenții cu diferite nivele de dependență de computer sunt ilustrate grafic în figura 2.

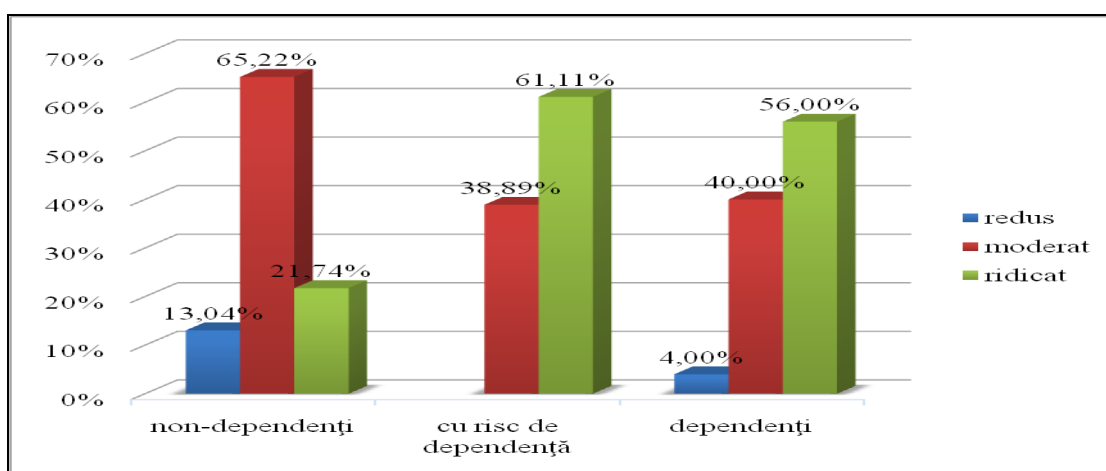

Fig. 2. Agresivitatea la adolescenții cu diferite nivele de dependență de computer (non-dependenți, cu risc de dependență și dependenți de computer)

Analiza rezultatelor din figura 2 ne arată că nivelul redus al agresivității se întâlnește la 13,04% adolescenți non-dependenți și la 4,00% adolescenți dependenți.

Nivelul moderat al agresivității se atestă la 65,22% de non dependenți, la 40,00% de dependenți de computer și la 38,89% cu risc de formare a dependenței.

În același timp pentru nivelul ridicat al agresivității frecvența cea mai mare este specifică adolescenților cu risc de dependență și anume 61,11%, fiind urmați de 56,00% dependenți de computer și 21,74% non-dependenți.

Analiza prezentată privind intensitatea agresivității la adolescenții cu diferite nivele ale dependenței de computer ne-a stimulat la cercetarea corelației dintre agresivitate și dependența de computer utilizând metoda de corelație Bravais-Pearson. Conform evaluării rezultatelor experimentale în conformitate cu valoarea coeficientului de corelație, am stabilit următoarele legătură de dependență între agresivitate și dependența de computer:

Tabelul 1. Corelația agresivității cu dependența de computer la adolescenți (Bravais-Pearson)

Variabilele	Coeficientul de corelație (r)	Pragul de semnificații
Agresivitatea /dependența de computer	r=0,29	p=0,001

Pentru agresivitate și dependență de computer coeficientul de corelație este $r=0,29$, $p=0,001$. Adolescenții dependenți de computer demonstrează emoții puternice nefirești cum ar fi: nervozitate, impulsivitate, irascibilitate și instabilitate excesivă. Comportamentele agresive manifestate de adolescenții dependenți de computer se manifestă față de cei apropiați, colegi, și profesori. Ca consecință a ostilității ridicate adolescenții dependenți de computer prezintă și probleme de adaptare și socializare.

În continuare sunt prezentate rezultatele privind tipurile de manifestare a agresivității cu diferite nivele de dependență de computer.

Tabelul 2. Datele privind tipurile de manifestare a agresivității cu diferite nivele de dependență de computer (non-dependenți, cu risc de dependență și dependenți de computer)

Tipurile de manifestare a agresivității		Dependența de computer		
		non-dependenți	cu risc de dependență	dependenți
Agresivitatea fizică	redus	58,70%	55,56%	40,00%
	moderat	34,78%	33,33%	48,00%
	ridicat	6,52%	11,11%	12,00%
Agresivitatea indirectă	redus	54,35%	13,89%	28,00%
	moderat	36,96%	58,33%	64,00%
	ridicat	8,69%	27,78%	8,00%
Nervozitatea	redus	65,22%	27,78%	36,00%
	moderat	28,26%	47,22%	48,00%
	ridicat	6,52%	25,00%	16,00%
Negativismul	redus	32,61%	16,67%	20,00%
	moderat	23,91%	13,89%	12,00%
	ridicat	43,48%	69,44%	68,00%
Supărarea	redus	78,26%	63,88%	32,00%
	moderat	19,57%	30,56%	48,00%
	ridicat	2,17%	5,56%	20,00%
Agresivitatea verbală	redus	15,22%	5,56%	8,00%
	moderat	67,39%	75,00%	64,00%

	ridicat	17,39%	19,44%	28,00%
Sentimentul vinovăției	redus	17,39%	11,11%	20,00%
	moderat	65,22%	52,78%	40,00%
	ridicat	17,39%	36,11%	40,00%

În tabelul de mai sus identificăm următoarea ilustrare a rezultatelor pentru nivelul redus de agresivitate fizică: 58,70% adolescenți non-dependenți, 55,56% adolescenți cu risc de dependență și 40,00% dependenți de computer.

Nivelul moderat de agresivitate fizică este preponderant în rândul dependenților de computer (48,00%), apoi se plasează eșantionul non-dependenților (34,78%) și în final sunt cei cu risc de formare a dependenței (33,33%).

Nivelul ridicat de agresivitate fizică se întâlnește la 12,00% din adolescenții dependenți de computer și la 11,11% din adolescenții cu risc de dezvoltare a dependenței și la 6,52% din adolescenții non-dependenți. Analiza statistică a rezultatelor nu ne-a permis să identificăm diferențe semnificative între adolescenții cu diferite nivele de dependență de computer.

Un alt tip de agresivitate prezentă la adolescenții din lotul experimental este agresivitatea indirectă. Agresivitatea indirectă se manifestă diferit la adolescenții non-dependenți, adolescenții cu risc de dependență și adolescenții dependenți de computer. Astfel conform tabelului 2 observăm că nivelul redus al agresivității indirecte este în mare măsură caracteristic adolescenților non-dependenți (54,35%), spre deosebire de adolescenții dependenți de computer (28,00%) și de adolescenții cu risc de formare a dependenței (27,78%).

În cazul nivelului moderat al agresivității indirectă rezultatele se repartizează după cum urmează: 64% din dependenții de computer, 58,33% din cei cu risc de dezvoltare a dependenței și 36,96% din non-dependenți.

Nivelul ridicat al agresivității indirecte este preponderent în rândul celor cu risc de dependență (27,78%), la non-dependenți (8,69%) și în final la dependenți (8,00%).

Un alt indice investigat a fost nervozitatea. Potrivit rezultatelor din tabelul 2 evidențiem nivelul redus de nervozitate la 65,22% adolescenți non-dependenți, 36,00% adolescenți dependenți de computer și 27,78% adolescenți cu risc de dependență.

48,00% adolescenți dependenți, 47,22% adolescenți cu risc de formare a dependenței și 28,26% adolescenți non-dependenți au un nivel moderat al nervozității.

Frecvența cea mai mare pentru nivelul ridicat de nervozitate este particular pentru adolescenții cu risc de dependență (25,00%), în comparație cu 16,00% adolescenții dependenți de computer și 6,52% adolescenți non-dependenți

Încă un tip de manifestare a agresivității la adolescenții cu diferite nivele de dependență de computer este negativismul. Tabloul rezultatelor pentru negativism se distribuie în felul următor: nivelul redus al negativismului este cel mai des întâlnit la adolescenții non-dependenți (32,61%), la adolescenții dependenți de computer (20,00%), și la adolescenții cu risc de formare a dependenței (16,67%).

Nivelul moderat al negativismului în mai mare măsură este caracteristic pentru non-dependenți (23,91%), pentru cei cu risc de dependență (13,89%) și pentru dependenți de computer (12,00%).

Tabloul rezultatelor pentru nivelul ridicat al negativismului este îngrijorător și ne oferă următoarea distribuție: 69,44% adolescenții cu risc de dependență, 68,00% dependenții de computer și 43,38% adolescenți non-dependenți.

Analizând rezultatele pentru supărare la adolescenții non-dependenți, adolescenții cu risc de dependență și adolescenții dependenți de computer observăm că nivelul redus al supărării este caracteristic preponderent non-dependenților în raport de 78,26%, în comparație cu cei cu risc de formare a dependenței - 63,88% și dependenții de computer - 32,00%.

Privind nivelul moderat al supărării rezultatele ne oferă următoarea distribuție: 48,00% adolescenți dependenți de computer, aceștia fiind urmați de 32,56% adolescenți cu risc de dependență și 19,57% adolescenți non-dependenți.

Nivelul ridicat al supărării se înregistrează preponderent la dependenții de computer (20,00%). La adolescenții cu risc de dependență și adolescenții non-dependenți frecvența este de (5,56%) și respectiv (2,17%).

Evaluând datele tabelului 2 pentru agresivitate verbală evidențiem că nivelul redus al agresivității verbale este prezent la toate subgrupele de adolescenți: 15,22% din adolescenții non-dependenți, 8,00% din adolescenții dependenți de computer și 5,56% din adolescenții cu risc de dezvoltare a dependenței.

75,00% din adolescenții cu risc de formare a dependenței, 67,39% din adolescenții non-dependenți și 64,00% din adolescenții dependenți de computer se caracterizează printr-un nivel moderat al agresivității verbale.

Nivelul ridicat al agresivității verbale se înregistrează preponderent la 28,00% dependenți de computer, 19,44% cu risc de dependență și 17,39% non-dependenți.

Studiul comparativ al rezultatelor pentru sentimentul vinovăției scoate în evidență că 20,00% adolescenți dependenți, 17,39% adolescenți non-dependenți și 11,11% adolescenți cu risc de dependență prezintă un nivel redus al sentimentului vinovăției.

Nivelul moderat al sentimentului vinovăției este întâlnit la non-dependenți în raport de 65,22%, la cei cu risc de formare a dependenței - 52,78% și la cei dependenți de computer - 40,00%.

În cazul nivelului ridicat al sentimentului vinovăției frecvența cea mai mare este caracteristică dependenților de computer (40,00%). La adolescenții cu risc de dependență și adolescenții non-dependenți se înregistrează următoarele frecvențe: 36,11% și respectiv 17,39%.

Tabelul 3. Corelația tipurilor de manifestare ale agresivității cu dependența de computer la adolescenți (Bravais-Pearson)

Variabilele	Coeficientul de corelație (r)	Pragul de semnificații
dependența de computer / agresivitatea indirectă	r=0,32	p=0,001
dependența de computer / nervozitatea	r=0,34	p=0,001
dependența de computer / negativismul	r=0,20	p=0,001
dependența de computer / supărare	r=0,39	p=0,001
dependența de computer / agresivitatea verbală	r=0,15	p=0,001

Studiul de corelație a rezultatelor ne permite să menționăm că au fost stabilite corelații semnificative pozitive între agresivitatea indirectă și dependența de computer, între nervozitate și dependența de computer, între negativism și dependența de computer, între supărare și dependența de computer și între agresivitatea verbală și dependența de computer.

Între agresivitate indirectă și dependența de computer atestăm o corelație semnificativă pozitivă (r=0,32, p=0,001). Odată cu creșterea valorilor la agresivitatea indirectă cresc și scorurile la dependența de computer. Adolescenții dependenți de computer se caracterizează printr-o agresivitate accentuată față de cei din jur manifestată într-un mod evitant prin bârfe, ironii, luarea în râs, glume batjocoritoare, trântirea ușii.

Pentru nervozitate și dependență de computer obținem o corelație semnificativă pozitivă (r=0,34, p=0,001). La creșterea scorurilor la dependența de computer cresc și scorurile la nervozitate. Pentru adolescenții dependenți de computer este definatoriu o sensibilitate exagerată, nemulțumiri și frustrări. Între negativism și dependența de computer există o corelație semnificativă pozitivă (r= 0,20, p=0,001). Cu cât sunt mai mari indicii adolescenților la dependența de computer cu atât sunt mai mari valorile pentru negativism. Adolescenții cu dependență de computer se caracterizează printr-un comportament opozant față de părinți și profesori. Negativismul implică refuzul de a coopera și se poate exprima printr-un șir de conflicte: de la lipsa de bunăvoință pasivă până la răzvrătire față de regulile stabilite.

Între supărare și dependența de computer se atestă o corelație semnificativă pozitivă (r= 0,39, p=0,001). Putem menționa că cu cât sunt mai înalte scorurile adolescenților la dependența de computer

cu atât sunt mai ridicate scorurile copiilor la supărare. Adolescenților dependenți de computer le este definitiv: resentimente, gelozie față de alții, o credință că cei din jur îi tratează incorect. U

Pentru agresivitatea verbală și dependența de computer atestăm o corelație semnificativă pozitivă ($r=0,15$, $p=0,001$), astfel cu cât scorurile la dependența de computer sunt mai înalte cu atât și scorurile la agresivitatea verbală sunt mai mari. Adolescenților dependenți de computer le sunt particulare strigătele, țipetele, conținut verbal amenințător și hipercriticism.

În final concluzionăm că dependența de computer este o problemă acută a timpurilor în care trăim și reprezintă o entitate psihologică ce poate fi descrisă ca un nou tip de tulburare în care utilizatorul încearcă să folosească computerul în mod excesiv pentru a satisface nevoile interne.

Dependența de computer are o frecvență foarte ridicată în vârsta adolescentă (34%) și duce la un comportament dezadaptativ, fiind periclitată funcționarea normală a adolescentului în plan școlar, familial și social. Potrivit acestui studiu, dependenții de computer tind să aibă (nervozitate, negativism, supărare și agresivitate verbală) decât non-dependenții de computer.

Bibliografie

1. Andrieș L. Internetul – aspecte psihologice. În: Psihologie. nr. 6. Iași. 2002.
2. Badea E. Caracterizarea dinamică a copilului și adolescentului (de la 3 – 17/18 ani) cu aplicație la fișa școlară. ed. a II-a ad. București: Tehnica. 1997.
3. Chele E. Utilizarea îndelungată a calculatorului la copii și adolescenți: factor de risc sau condiție premorbidă. Iași. 2010.
4. Popa C. Noi comportamente adictive. Internetul patologic, dependența de sms-uri și de televizor. București: Universitara. 2013.
5. Young K., Goldberg I. Cyber-Disorders: The mental Health Concern for the New Millennium: CyberPsychology and Behavior, 1999.

Primit 01.11.2015